

Gunnar Myrdal:

Historien om An American Dilemma

Gunnar Myrdals sista bok *Historien om An American Dilemma* (SNS Förlag, 1987) innehåller visserligen, såsom utgivaren Hans Tson Söderström framhåller, inga "banbrytande nya teorier eller tidigare okänt empiriskt material" (s 9). Den utgör dock slutstenen på en anmärkningsvärd vetenskaplig prestation under vårt århundrade. I och för sig är den knappast mer än ett verk av samlade minnen, må vara att det är ett originellt sådant. För att förstå det, förutsättes dock att man känner till Myrdals livsverk i sin helhet eller åtminstone hans grundläggande verk, den omfångsrika volymen *An American Dilemma – the negro problem and modern democracy*. Sin vetenskapliga profil får *Historien om An American Dilemma* först i samband med Myrdals essäsamling *I stället för memoarer* [1973] samt självdeklaration och fotnoter till denna i *Hur styrs landet?* [1982]. Dessa arbeten – här bör kanske också inordnas det biografiska supplementet till Myrdals *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen* [1965] – utgör ett lyckat försök att skapa en metateori om den egna vetenskapliga prestationen. Därutöver är *Historien om An American Dilemma* inte endast ett verk som författaren skrivit på sin ålders höst, utan också en källa till en kreativtetslogik. I detta verk speglar Myrdal logiska lagar, metoder, egenskaper och strukturer i sitt eget kreativa tänkande.

I *Historien om An American Dilemma* ingår förutom utgivarens och författarens förord sammanlagt fjorton kapitel, ett person- och ett sakregister. De första nio kapitlen är från metateoretisk synpunkt de mest intressanta. Särskild uppmärksamhet förtjänar i detta avseende det andra kapitlet, där Myrdal uppehåller sig vid sin undersökningsmetod. I kapitlet

tio till fjorton försöker han att kortfattat presentera utvecklingen av rasfrågan i USA under de trettio år som gått efter publiceringen av *An American Dilemma* och framlägga sina erfarenheter och värderingar. Det saknas dock analytisk bas och därför är nivån lägre än vad som är vanligt hos Myrdal.

Något som intar en central ställning bland Myrdals metapåståenden beträffande hans egna arbetsresultat är, också i *Historien om An American Dilemma*, den roll som värderingarna spelar inom samhällsvetenskaperna (s 39–40) och i detta sammanhang den filosofiska underbyggnaden av hans forskningsmetodologi. Återigen betonar han, med hänvisning till Axel Hägerström, att filosofi inte kan vara teori i moral, utan endast teori om moral. "Detta innebär", fortsätter han, "att nationalekonomi inte kan upprätta ekonomisk välfärd eller göra någon annan bedömning om vad som är bäst för samhället. Detsamma gäller övriga samhällsvetenskaper. Det finns inga värden, endast värderingar, som varken är sanna eller falska" (s 39). I andra kapitlet formulerar han ännu en gång mycket exakt de explicita värdepremissernas forskningsmetodologiska syfte (s 40–41). En speciell tjusning i Myrdals sena skrifter, såsom *Historien om An American Dilemma*, ligger också däri att han tillämpade den egna undersökningsmetodologin på sig själv. Till det räknar jag också hans medgivande när det gäller felbedömningen av andra världskrigets utbrott (s 24) och hans framträdande inför Foreign Policy Association angående Hitler-Tysklands tänkbara anfall på Sovjetunionen. Baserat på samtal med höga sovjetiska officerare och tjänstemän vid transsibiriska järnvägen våren 1941 ansåg han detta anfall vara osannolikt och yttrade denna tes inför Foreign Policy Association (s 109–110).

I *Historien om An American Dilemma* figurerar, utan någon utförlig behandling, Myrdals talrika, för att inte säga oräkne-

liga, personliga möten och kontakter med politiker, vetenskapsmän, konstnärer, journalister och andra från hela världen. Hans kontakter, stora samarbetsvilja och hans verksamhet vid många institutioner gjorde honom till en vetenskapsman av nytt internationellt slag. Tyvärr har han inte formad sin samlade erfarenhet när det gäller samarbete med andra länders vetenskapsmän och inte heller de problem, men även fördelar, som uppstår genom att man talar olika språk och försvarar olika principer. *Historien om An American Dilemma* kommer dock att bli en viktig källa, om det någon gång skulle bli aktuellt att systematiskt bearbeta Myrdals vetenskapliga kontaktnät.

I kapitel fjorton, avsnitt fyra "En moralisk konvertering", utformade Myrdal ett pretentiöst forskningsprogram. Han krävde vetenskapliga undersökningar av de moraliska krafternas roll i politiken och deras sociala förlopp, för att få mera exakta förklaringar till dynamiken i politiska förändringar. Myrdals forskningsmetodologi skulle kunna utgöra en väsentlig utgångspunkt för en ingående undersökning av utlänningsproblemet i industriländerna.

Historien om An American Dilemma är historien om en anmärkningsvärd vetenskaplig prestation. Den innehåller många intressanta uppgifter om en energisk vetenskapsmans liv, uppfattningar och tänkande i vårt århundrade. Forskningen kring Myrdal kommer inte att kunna gå förbi detta lilla mästestycke.

Professor Dr sc phil
RICHARD WUNDRAK
Universitetet i Greifswald, DDR

Referenser

- Myrdal, G, [1965], *Objektivitetsproblemet i samhällsforskningen*. Rabén & Sjogren, Stockholm.
- Myrdal, G, [1973], *Istallet for memoarer*. Prisma, Stockholm.
- Myrdal, G, [1982], *Hur styrs landet?* Rabén & Sjogren, Stockholm.